

Балаклійський ліцей № 1 ім. О.А. Тризни
Балаклійської міської ради Харківської області

Людмила ОБІЗНА

ІНСТРУКЦІЯ № 17
з охорони праці вчителя біології

1. Загальні положення

1.1. Інструкція з охорони праці для вчителя біології школи розроблена відповідно до Закону України «Про охорону праці» (Постанова ВР України від 14.10.1992 № 2694-ХІІ) в редакції від 20.01.2018р, на основі «Положення про розробку інструкцій з охорони праці», затвердженого Наказом Комітету по нагляду за охороною праці Міністерства праці та соціальної політики України від 29 січня 1998 року № 9 в редакції від 1 вересня 2017 року, з урахуванням вимог Правил безпеки під час проведення навчання з біології в загальноосвітніх навчальних закладах, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України 15.11.2010 р. № 1085.

1.2. Дана інструкція складена в цілях регулювання безпечного, з точки зору охорони праці, порядку дій вчителя біології перед початком, під час та по закінченню роботи, а також при виникненні аварійних ситуацій в освітньому закладі.

1.3. До виконання обов'язків вчителя біології допускаються особи, які досягли 18 років, пройшли обов'язковий попередній медичний огляд, вступний і первинний інструктаж з охорони праці і навчання з охорони праці, перевірку знань вимог охорони праці. Вчитель повинен мати медичну книжку з допуском до роботи і регулярно 1 раз на рік проходити профілактичний медичний огляд, кожні 6 місяців проходити повторні інструктажі з питань охорони праці.

1.4. Робочим місцем викладача біології є спеціалізовані навчальні кабінети біології та їх лаборантські.

1.5. Вчитель біології з метою дотримання вимог охорони праці повинен:
впевнено знати і належним чином виконувати свої посадові обов'язки, інструкції з охорони праці, охорони життя і здоров'я учнів;

забезпечувати режим дотримання норм і правил з охорони праці під час організації навчання учнів;

мати чітке уявлення про небезпечні і шкідливі фактори, пов'язані з виконанням робіт і знати основні способи захисту від їх впливу;

пройти вступний інструктаж і первинний інструктаж на робочому місці;

керуватися в роботі правилами внутрішнього трудового розпорядку навчального закладу;

дотримуватися режиму праці та відпочинку, який визначається графіком роботи;

дбати про особисту безпеку і особисте здоров'я, а також про безпеку учнів у процесі виконання роботи або під час знаходження на території школи;

дотримуватися правил особистої гігієни;

при пересуванні по території і в приміщеннях користуватися тільки встановленими проходами;

знати вимоги електро - і пожежобезпеки і вміти користуватися засобами пожежогасіння;

вміти надавати домедичну допомогу потерпілому;
виконувати режими праці та відпочинку, встановлені в закладі загальної середньої освіти;

оперативно повідомляти заступника директора з адміністративно-господарської частини про всі несправності використовуюваного обладнання, виявлених в процесі роботи, директору школи - про ситуацію, що загрожує життю і здоров'ю людей, про кожен нещасний випадок або про погіршення свого здоров'я;

знати номери телефонів виклику екстрених служб (пожежної охорони, швидкої медичної допомоги і т. д.).

1.6. Під час виконання посадових обов'язків вчителем біології можуть мати місце наступні шкідливі та безпечні фактори:

недостатнє освітлення робочої зони;
зорове стомлення при тривалій роботі з документами, зошитами;
ураження електричним струмом при дотику до струмоведучих частин електрообладнання та електроприладів з порушеною ізоляцією;
опіки при роботі з нагрівальними приладами;
підвищена психо-емоційна напруга;
значне голосове навантаження;
статичне навантаження при незначному загальному м'язовому руховому навантаженні;
пожежонебезпека;
висока щільність епідемічних контактів;
травми і падіння внаслідок пустощів учнів;
падіння на слизькій підлозі;
уколи, порізи лабораторним приладдям;
зараження інфекційними захворюваннями при необережному поводженні з тваринами;
травмування колючими та ріжучими предметами.

1.7. Вчитель біології несе відповідальність за безпеку учнів під час екскурсій, при роботі на дослідній ділянці (земельній, пришкольній), при роботі в живому куточку, при використанні с/г знарядь.

1.8. Вчитель біології проводить з учнями наступні види інструктажів з обов'язковою їх реєстрацією в Журналі реєстрації інструктажів з безпеки життєдіяльності в кабінеті біології:

під час проведення усіх видів практичних робіт з біології (на навчально-дослідній ділянці, в оранжереї (теплиці), у куточку живої природи) – інструктаж з охорони праці;
під час проведення навчання з біології в кабінеті біології та перед початком екскурсій у природу – інструктаж з безпеки життєдіяльності.

1.9. Педагог зобов'язаний дотримуватися протипожежного режиму в освітній установі, правил пожежної безпеки, знати місця розташування первинних засобів пожежогасіння, а також порядок дій при виникненні пожежі або іншої НС, напрямку евакуації, вміти користуватися первинними засобами пожежогасіння.

1.10. Не допускається виконувати роботу, перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння або у стані, викликаному вживанням наркотичних речовин, психотропних, токсичних або інших одурманюючих речовин, а також розпивати спиртні напої, вживати наркотичні засоби, психотропні, токсичні чи інші одурманюючі речовини на робочому місці або на території школи.

1.11. Педагогічний працівник повинен пройти навчання і мати навички надання першої домедичної допомоги постраждалим.

1.12. Вчитель біології, який допустив невиконання чи порушення цієї інструкції з охорони праці для вчителя біології, притягується до відповідальності згідно зі Статутом, Правилами внутрішнього трудового розпорядку, чинним законодавством України і, при необхідності, проходить позачергову перевірку знань встановлених норм і правил охорони праці.

2. Вимоги безпеки перед початком роботи вчителя біології

2.1. Перед початком роботи вчителю біології необхідно включити повністю освітлення в кабінеті біології і переконатися в справній роботі всіх світильників. Найменша освітленість робочого місця повинна становити: при люмінесцентних лампах – не менш 300 лк (20 Вт/м²).

2.2. Упевнитися, що комутаційні коробки закриті, електричні розетки і вимикачі без пошкоджень (тріщин та сколів), а також без оголених контактів.

2.3. Вчителю біології забороняється самостійно усувати виявлені порушення електробезпеки. При помічених несправностях в електромережі, виходу з ладу електролампи чи запобіжника, вчитель біології повинен повідомити електрика або відповідального за електрогосподарство закладу загальної середньої освіти.

2.4. Перевірити заземлення технічних засобів навчання (комп'ютера, мультимедійного проектора, проекційного екрана та інтерактивної дошки) та інших електричних приладів.

2.5. Перевірити роботу вентиляційної системи, витяжної шафи.

2.6. Перевірити санітарний стан кабінету біології і провітрити його. Вікна у відкритому положенні фіксувати гачками, а фрамуги повинні мати обмежувачі. Провітрювання слід закінчити за 30 хв до приходу учнів. Переконатися, у тому що температура повітря в кабінеті відповідає вимогам санітарних правил і становить 17-20 °С.

2.7. Переконатися в безпеці робочого місця, перевірити на стійкість і справність меблі, переконатися в стійкості згрупованих документів, а також перевірити наявність у необхідній кількості та справність канцелярського приладдя.

2.8. Перевірити справність робочих місць учнів.

2.9. Проконтролювати наявність і справний стан наочних посібників.

2.10. Перевірити наявність у кабінеті біології аптечки для надання домедичної допомоги та інформацію про номер телефону і місцезнаходження найближчого медичного закладу.

2.11. Перевірити наявність та термін придатності вогнегасників. При необхідності здати вогнегасники з простроченим терміном використання відповідальній особі і замінити на нові. Перевірити наявність в кабінеті біології план-схеми евакуації на випадок пожежі та інструкції щодо заходів пожежної безпеки.

2.12. Підготувати необхідні для проведення уроку матеріали, наочні посібники, роздавальний матеріал, лабораторне обладнання та прилади.

2.13. При виявленні пошкодження приладів і обладнання, вчитель біології зобов'язаний терміново доповісти відповідальному по охороні праці, заступнику директора з АГЧ, а при його відсутності - черговому адміністратору закладу загальної середньої освіти.

2.14. Не слід приступати до роботи, якщо виявлені невідповідності робочих місць вчителя біології або учнів встановленим в даному розділі вимогам, а також при неможливості здійснити зазначені вище підготовчі до роботи дії.

3. Вимоги безпеки під час роботи вчителя біології

3.1. Вчитель біології перед початком уроку або проведення екскурсії з біології проводить інструктаж з безпеки життєдіяльності з учнями; навчас безпечним прийомом роботи під час проведення практичних робіт.

3.2. Не слід залишати учнів без нагляду під час проведення навчально-виховного процесу.

3.3. При проведенні уроку біології необхідно підтримувати дисципліну і порядок, уважно стежити за тим, щоб учні дотримувалися всіх вказівок учителя біології, забезпечити безпечне проведення навчального процесу.

3.4. Впродовж роботи необхідно тримати своє робоче місце в чистоті і порядку, дотримуватись санітарно-гігієнічних норм і правил особистої гігієни. Не захарашувати

своє робоче місце і проходи до нього, контролювати вільність проходів між рядами учнів та евакуаційних виходів з навчального кабінету.

3.5. Саджати за столи учнів слід відповідно до їх зросту і особливостей їх здоров'я. Проводячи заняття з учнями, слід дотримуватися встановленої тривалості занять.

3.6. Під час уроку вчителю забороняється користуватися мобільним телефоном, відволікатись на розмови з іншими працівниками або батьками учнів.

3.7. Вчитель біології здійснює контроль за тим, щоб учні не приносили в кабінет біології і не використовували в експерименті сторонні предмети, а також не приймали їжу і напої в кабінеті біології.

3.8. Учитель біології здійснює контроль за тим, щоб в кабінеті біології не допускалася присутність сторонніх осіб під час експерименту і практичних робіт.

3.9. Слід обережно користуватися гострими та ріжучими інструментами(скальпелі, ножиці, леза) для виготовлення препаратів.

3.10. Для демонстраційних дослідів використовувати електронагрівальні прилади закритого типу.

3.11. Нагрівання спирту проводиться вчителем у витяжній шафі на піщаній (або водяній) бані за відсутності учнів. Не допускається опускати колбу з легкозаймистою рідиною в гарячу воду без попереднього поступового підігріву.

3.12. При роботі необхідно дотримуватися наступних заходів безпеки від ураження електричним струмом:

не торкатися до відкритих і негороджених струмоведучих частин електроприладів, комп'ютерного обладнання та оргтехніки, до оголених або з пошкодженою ізоляцією проводів;

не включати в електромережу і не відключати прилади мокрими і вологими руками; дотримуватися послідовності включення і виключення приладів, не порушувати технологічні процеси;

не залишати включені в електромережу прилади без нагляду, включаючи ТЗН, персональний комп'ютер та іншу оргтехніку;

не пересувати включені в електричну мережу прилади, включаючи ТЗН, персональний комп'ютер та іншу оргтехніку;

не складати на електроприлади папір, речі та інші предмети;

не проводити вимикання пристроїв ривком за шнур живлення;

не намагатися виконати ремонт включеного в мережу електрообладнання;

не згинати і не затискувати електричні з'єднувальні кабелі, дроти (шнури).

3.13. В цілях забезпечення необхідної природної освітленості кабінету біології не ставити на підвіконня квіти, зошити, підручники та інші предмети.

3.14. У кабінеті біології не допускається утримувати рослини, що містять отруйні речовини.

3.14. Під час перерв між заняттями при відсутності учнів періодично провітрювати кабінет біології, при цьому віконні рами зафіксувати у відкритому положенні гачками.

3.15. Наочні посібники застосовувати тільки в справному стані, дотримуючись правил безпеки і затверджених методик.

3.16. У кабінеті біології забороняється зберігати:

вибухо- і вогнебезпечні речовини;

речовини, які в безпосередній близькості одна від однієї можуть впливати одна на одну і викликати внаслідок хімічної взаємодії пожежу або вибух (наприклад, азотна кислота і будь-яка органічна речовина);

хімічні речовини в тарі, що не має напису з назвою речовини. Якщо такі речовини будуть виявлені, вони підлягають вилученню.

Етиловий спирт зберігається в лаборантській і повинен мати на етикетці напис "вогнебезпечно", зроблений червоним кольором.

3.17. З метою попередження травматизму вчителя біології та учнів під час проведення навчання в кабінеті біології слід дотримуватися наступних вимог:

під час роботи із скляними приладами необхідно користуватися скляними трубками, що мають оплавлені краї;

при нагріванні речовин в пробірці або колбі слід їх закріплювати в тримачі для пробірок або в лапці штатива;

під час миття скляного посуду необхідно пам'ятати, що скло крихке, легко ламається і тріскається від ударів, різкої зміни температури; для миття посуду щітками ("йоржиками") допускається направляти дно посудини тільки від себе або вниз;

при використанні спиртівки для нагрівання рідин слід берегти руки від опіків: нагрівання рідин виконувати тільки в тонкостінному посуді (пробірки, колби тощо);

отвір пробірки або шийку колби при нагріванні направляють від себе та вбік від оточуючих;

при нагріванні рідин не допускається нахилитися над посудиною і заглядати в неї;

при нагріванні предметного скла спочатку рівномірно прогрівають усю пластину, а потім ведуть повільне нагрівання;

не допускається кип'ятити легкозаймисті рідини на відкритому полум'ї;

під час роботи з мікро- та макропрепаратами учні не повинні доторкатися або нюхати отруйні рослини, гриби і колючі рослини;

при роботі з хімреактивами слід наливати рідкі хімреактиви за допомогою піпеток з різними пастками або гумової груші, тверді реактиви із склянок набирати спеціальними ложечками, шпателями;

слід обережно користуватися гострими і ріжучими інструментами (скальпелі, ножиці, леза тощо) для виготовлення препаратів;

під час роботи з мікроскопом необхідно обережно користуватися предметними скельцями з біопрепаратами.

3.18. Для уникнення поранення рук під час роботи з тваринами необхідно:

при перенесенні тварин захищати руки гумовими рукавицями;

кроликів брати правою рукою, притискуючи їх вуха до шиї і захоплюючи разом зі шкірою холки;

морську свинку брати, накриваючи спинну частину долонею, стискаючи пальці навколо тулуба;

щурів та мишей брати за хвіст довгим пінцетом.

Особливу увагу треба звернути на догляд за самицями-породіллями, які стають агресивними, оберігаючи новонароджених малят.

3.19. Перед проведенням екскурсії вчитель біології повинен ретельно обстежити ту ділянку природного оточення, куди будуть приведені учні, обрати безпечні місця, де відсутні небезпека нападу хижих тварин, отруйні тварини (змії, павукоподібні, багатоніжки тощо), болота, трясовини тощо. Вирушаючи на екскурсію з учнями, вчителю необхідно мати при собі похідну аптечку першої допомоги.

3.20. Під час роботи за комп'ютером, з принтером або ксероком дотримуватись правил експлуатації даного обладнання. У процесі роботи дотримуватись режимів праці і відпочинку.

3.21. При тривалій роботі з документацією, при перевірці зошитів і роботі на персональному комп'ютері з метою зниження стомлення зорового аналізатора, усунення впливу гіподинамії та гіпокінезії через кожну годину безперервної роботи необхідно робити невелику перерву на 10-15 хвилин, під час якої слід виконувати простий комплекс вправ для очей, фізкультурні паузи і фізкультурні хвилинки.

3.22. Приміщення кабінету біології та лаборантської повинні відповідати вимогам норм та правил пожежної безпеки. Стежити за протипожежним станом кабінету біології, не користуватися електронагрівальними приладами з відкритою спіраллю, не сертифікованими подовжувачами і т. д.

3.23. При пересуванні слід звертати увагу на нерівності і слизькі місця на території і в приміщеннях навчального закладу, обходити їх і остерігатися падіння.

3.24. Вчителю біології необхідно дотримуватися наступних правил пересування в приміщеннях і на території школи:

під час ходьби бути уважним і контролювати зміну навколишнього оточення; ходити по коридорах і сходових маршах, дотримуючись правого боку; при пересуванні по сходових прольотах слід дотримуватись обережності і уважності, не перестрибувати через сходинки, не переважуватися через перила, ходити обережно і не поспішаючи;

не проходити ближче 1,5 метра від стін будівлі освітнього закладу.

3.25. Не допускається вчителю біології під час роботи порушувати цю інструкцію з охорони праці, інші інструкції з охорони праці та пожежної безпеки в школі. Заборонено приховування фактів травмування учнів і працівників.

3.26. При виникненні несправностей в роботі електроприладів, комп'ютерного обладнання або оргтехніки, припинити роботу і знеструмити їх, повідомити про це заступника директора з адміністративно-господарської частини (завгоспа) навчального закладу.

4. Вимоги безпеки по закінченні роботи вчителя біології

4.1. Вчитель біології стежить за збереженням обладнання після виконання практичних робіт; збирає в учнів залишки розчинів, реактивів і використаного роздаткового матеріалу, поміщає їх у спеціальний посуд для подальшої нейтралізації.

4.2. Якщо експеримент проводився з використанням мікроскопів і мікропрепаратів, вчитель біології повинен прийняти їх на зберігання від учнів, впевнившись у їх справності.

4.3. Якщо в експерименті використовувався гербарний матеріал, вчитель біології повинен зібрати гербарії в учнів, переконавшись в їх цілісності і укласти в спеціальні коробки для зберігання.

4.4. Якщо в експерименті використовувалися в якості наочного посібника вологі препарати, вчитель повинен прийняти їх на зберігання від учнів, переконавшись в їх цілісності та герметичності.

4.5. Простежити, щоб учні після закінчення роботи привели своє робоче місце в порядок.

4.6. Вчителю біології слід простежити, щоб учні вимили руки з милом.

4.7. Після виходу з кабінету всіх учнів, вчитель повинен повністю відключити електричні прилади, персональний комп'ютер, принтер, відключити від електроживлення технічні засоби навчання (ТЗН).

4.8. Ретельно провітрити кабінет.

4.9. Привести в порядок своє робоче місце, прибрати у відведені місця для зберігання документацію, наочні і методичні посібники, роздатковий матеріал, а також проконтролювати винос сміття з приміщення навчального кабінету.

4.10. Закрити вікна, вимити руки і перекрити воду.

4.11. Перевірити наявність первинних засобів пожежогасіння. При закінченні терміну експлуатації вогнегасника передати його особі, відповідальній за пожежну безпеку в школі, для подальшої перезарядки. Встановити в приміщенні новий вогнегасник.

4.12. Упевнитися у відповідності кабінету біології вимогам норм та правил пожежної безпеки, вимкнути освітлення і закрити кабінет біології на ключ.

4.13. Про всі недоліки, помічені під час роботи, доповісти заступнику директора з адміністративно-господарської частини навчального закладу (при відсутності – іншій відповідальній особі).

5. Вимоги безпеки в аварійних ситуаціях

5.1. Не допускається приступати до виконання роботи у разі поганого самопочуття або раптової хвороби.

5.2. У разі отримання травми вчитель біології зобов'язаний припинити роботу, покликати на допомогу, скористатися аптечкою першої допомоги, повідомити директора школи (при відсутності - іншу посадову особу) і звернутися до медичного пункту. При

